

На варті збереження національних художніх традицій

Світлана СОЛОМАХА,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу педагогічної естетики та етики Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

Цілющим джерелом із невмирущої криниці життєвої мудрості, добра, милосердя, любові до рідного краю є народна творчість, зокрема гончарне мистецтво. Його творці вкладають у художні вироби щедрість обдарування, яскравість сприйняття світу, народне розуміння краси й культурних цінностей, що формувались упродовж віків. Гончарство є невід'ємною частиною самобутньої матеріальної та духовної культури народу й потужним засобом виховання молоді – глибоко національним за суттю, змістом, характером, духом.

Осередком національної культури, загально-визнаною столицею українського гончарства є Опішнтя. Це мальовниче село понад Ворсклюю стало справжньою меккою для гончарів з усього світу, тому що опішнянські гончарі – неперевершені майстри своєї справи. Тільки майстрові під силу виявити міру «могутності» духовного потенціалу цього прадавнього мистецтва. До таких митців належать Іван Білик, Микола Пошивайло, Василь Омеляненко, Михайло Китриш – легенди українського гончарства, творчість яких є визначним явищем українського мистецтва.

У педагогічній дії вчителя-майстра мистецтво стає інструментом творення людини, здатним підняти на вершину буття кожну особистість, яка створює його засобами справжні дива й водночас Людину в собі. Відродження, збереження й оновлення традицій опішнянських митців стало можливим завдяки відданій педагогічній праці надзвичайно талановитих викладачів Державної спеціалізованої художньої школи-інтернату I–III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» – потужного навчального закладу, де поряд із загальноосвітніми предметами викладають образотворче мистецтво, гончарство, музику й хореографію, основи художніх ремесел. Саме за ініціативою та безпосередньою участю Миколи Гавриловича Пошивайла, заслуженого

гончаря, майстра народної творчості України, володаря багатьох нагород та премій, в Опішні було засновано цей спеціалізований середній художній навчальний заклад. Очолює колегіум кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України Людмила Овчаренко – етнограф, краєзнавець, людина, закохана у свою справу й українське національне мистецтво, яка плідно поєднує у своїй діяльності мудрість і майстерність педагога із натхненням митця.

Колегіум мистецтв є експериментальним майданчиком **відділу педагогічної естетики та етики Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України** (науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор О.М. Отич). Творча співпраця викладачів колегіуму із співробітниками відділу допомагає створити найкращі педагогічні умови для відродження та популяризації традиційного опішнянського гончарства – невід'ємної складової самодостатньої й самобутньої духовної спадщини українського народу. Багато років поспіль на базі навчального закладу проводяться науково-практичні конференції, семінари, симпозиуми з проблем гончарства та мистецької освіти.

Професійна майстерність викладачів Колегіуму мистецтв отримала високу оцінку педагогічної спільноти. За вагомий внесок у розвиток вітчизняної освіти і науки навчальний заклад удостоєний золотої медалі III Міжнародної виставки «Сучасні заклади освіти – 2012».

19–20 квітня на базі ДСХШ I–III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Естетичні та етичні засади саморозвитку майстерності викладачів спеціалізованих навчальних закладів художньо-естетичного профілю». Конференція проходила також в рамках святкування п'ятнадцятиріччя заснування колегіуму.

Конференція розпочалася з екскурсії колегіумом, в якому створено справжню естетичну атмосферу художнього закладу освіти. Гончарні вироби, як учнівські, так і майстрів, «зустрічають» гостей уже на подвір'ї, мистецькі доробки учнів і викладачів прикрашають навчальні кабінети та рекреаційну зону. Серед справжньої краси зростають, навчаються й виховуються учні. В експонованих роботах

помітний вплив народного мистецтва, водночас їм властиві яскрава індивідуальність, неповторність, безмежна фантазія. Так у мистецькій діяльності й естетичному спогляданні формується художній світогляд майбутніх майстрів.

Майстер-клас «Шлях від учня до майстра» вразив рівнем володіння учнями й викладачами технологією гончарного виробництва. І це не дивно, адже до занять долучаються майстри – видатні гончарі і художники. Таке спілкування молоді зі справжніми метрами мистецтва дає надзвичайно потужний досвід, поєднаний із захопленням, емоційним сплеском, що нагадує священнодійство й запам'ятовується на все життя.

На пленарному засіданні конференції до її учасників звернулася доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України Л.О. Хомич, зачитавши привітання від директора Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, академіка І.А. Зязюна. Зворушливі слова Івана Андрійовича до земляків не залишили байдужими жодного з присутніх. Процвітання й успіхів побажала викладачам і учням Колегіуму мистецтв та учасникам конференції І.Б. Тимошенко – головний спеціаліст відділу аналізу та прогнозування діяльності навчальних закладів Міністерства культури України, давній друг і помічник закладу.

В обговоренні під час засідання важливих питань і проблем розвитку національної культури та мистецької освіти, формування педагогічної майстерності викладачів навчальних закладів художньо-естетичного профілю, підтримки митців, молодих талантів, відродження й оновлення традицій гончарного мистецтва взяла участь: О.М. Пошивайло, доктор історичних наук, заслужений діяч науки і техніки України, директор Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України; О.М. Отич, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу педагогічної естетики та етики Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України; В.П. Титаренко, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; Л.М. Кравченко, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; О.О. Бабенко, заслужений майстер народної творчості України, член Міжнародної текстильної асоціації, Національної спілки майстрів народного мистецтва України та Національної спілки художників України, викладач Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка; О.К. Тарасенко, доцент, завідувач кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка; Н.В. Панченко, відмінник освіти України, завідувач

відділу «Народні мистецтва» Дитячого оздоровчо-екологічного центру (ДООЦ) Оболонського району м. Києва; Л.М. Овчаренко, кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України, директор ДСХШ I–III ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні», та ін.

Яскравими, урочистими, радісними були дитячий фестиваль-ярмарок «Світ творчості» та святковий концерт «Мелодії гончарного роду», підготовлені до ювілею вихованцями Колегіуму мистецтв. Лунали привітання, які надійшли з усіх куточків України, – від адміністрацій (селищної, районної, обласної), директорів, ректорів навчальних закладів, спонсорів, діячів мистецтва, зокрема й опішнлянських майстрів, які були присутніми в залі серед почесних гостей (Микола Пошивайло, Василь Омеляненко, Михайло Китриш, Григорій Гринь), і зарубіжних колег-мистців та друзів колегіуму, що в котрий раз підкреслило виняткове значення цього навчального закладу у розвитку не тільки вітчизняної культури і освіти, а й світової.

Обговорення тематики конференції продовжилось у рамках роботи трьох секцій: «Естетичні та етичні засади мистецько-педагогічної дії»; «Мистецько-педагогічна дія майстра-гончаря»; «Мистецько-педагогічна дія вчителя і викладача вищого навчального закладу». Цікаві виступи, розповіді, бесіди, дискусії, полеміка викладачів, майстрів та гостей відбувалися не тільки в аудиторіях колегіуму, а й впродовж усього часу проведення конференції в Опішні.

20 квітня в рамках конференції відбулося відкриття Центру саморозвитку педагогічної майстерності на базі ДСХШ «Колегіум мистецтв у Опішні». З доповідями виступили директори широковідомих в Україні й у світі навчальних закладів художньо-естетичного профілю: Л.М. Овчаренко, директор Колегіуму мистецтв у Опішні; В.М. Хайруліна, кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, заслужений працівник освіти України, директор Українського коледжу імені В.О. Сухомлинського (м. Київ); Я.М. Овсієнко, відмінник освіти України, заслужений працівник освіти України, директор Малобілозерської естетичної гімназії-інтернату «Дивосвіт» (с. Мала Білозерка Запорізької області); Г.Д. Матвєєва, заслужений працівник освіти України, директор Миколаївської спеціалізованої школи I–III ступенів «Академія дитячої творчості» (м. Миколаїв). Було розглянуто проблеми розвитку духовної культури молоді; збереження національних традицій, народних художніх ремесел та промислів українців; пошуку і підтримки талановитих дітей та молоді; розвитку художньо-творчого мислення особистості засобами мистецтва, зокрема й народного, тощо. Підсумовуючи виступи колег, доктор педагогічних наук, професор О.М. Отич наголосила на винятковому значенні освітніх закладів художньо-естетичного профілю в навчанні й вихованні молоді, процесі збереження та розвитку національної культури і освіти України;

акцентувала увагу присутніх на визначальній ролі вчителя й викладача в цьому процесі, підкреслила цінність їхньої творчої індивідуальності, якій потрібно допомогти розкритися, щоб реалізувати власний особистісний і творчий потенціал у педагогічній діяльності. На думку учасників форуму, цьому найбільше сприятиме створення центрів саморозвитку педагогічної майстерності вчителів та викладачів навчальних закладів, як у Колегіумі мистецтв у Опішні.

Після відкриття центру учасників конференції запросили на екскурсію до Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, де вони ознайомилися з історією створення та напрямками діяльності музею, на базі якого діють Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України (директор – О.М. Пошивайло); Національний архів українського гончарства; сформовано фондову колекцію гончарних виробів – на сьогодні найбільшу в Україні, яка щороку поповнюється. Музей ініціював проведення в Опішні всеукраїнських симпозіумів монументальної кераміки «Поезія гончарства на майданах і в парках України», національних симпозіумів гончарства, у результаті яких з'явилась унікальна Національна галерея монументальної кераміки, розміщена просто неба; всеукраїнських гончарських фестивалів, національних конкурсів художньої кераміки, всеукраїнських науково-практичних конференцій і семінарів з проблем гончарства, свята утвердження гончарних традицій – «День гончаря». В усіх цих заходах беруть участь викладачі та учні Колегіуму мистецтв, оскільки навчальний заклад став творчою базою для проведення більшості з них, що повністю відповідає меті колегіуму – творення гармонійно розвиненої особистості з високим культурним потенціалом, розвиненим почуттям прекрасного, усталеними художніми смаками, готової до практичної творчої діяльності, власної духовної реалізації.

Хочеться додати, що вже традиційно проведення шкільних свят, всеукраїнських виставок і фестивалів супроводжує поезія заслуженого вчителя України, вчителя-методиста ДСХШ І–ІІІ ступенів «Колегіум мистецтв у Опішні» Галини Редчук. У своїх віршах вона оспівала красу творчої дії майстра-гончаря, красу гончарської праці та майстерності. Пропонуємо кілька творів з поетичного доробку педагога.

*Щось неземне в земній звичайній глині
Знаходять руки майстра-гончаря.
В ній сонця жар і місячні півніні,
Нічні зірки і вранішня зоря.*

*Бо є у ніг його орбіта,
Свій, хоч земний, але космічний шлях.
Народжується справжнє диво світу
З землі в таких земних його руках.*

*І недосяжно розуму людському,
Що тисячі і тисячі років
Величний реквієм співатимуть по ньому
Співучі дзвони сонячних горшків.*

*Їх осягнути до кінця не можна
Формує їх космічна круговерть.
Круг крутиться. Спинити неспроможна
Його така земна, звичайна смерть.*

*В той час, як змовкли дзвони і гудки,
Опішня не зведе кінці з кінцями,
Сучасні опішнянські малюки
Сучасні ритми видують свистунцями.*

*Стоїть звичайна школа на горі,
Де церква Покрови колись стояла.
Учителюють сиві гончарі,
Чиї долони з роду глину м'яли.*

*І в дужих звичних порухах руки
Народжується диво голосисте.
Принишли опішнянські малюки,
Щоб перейняти всі секрети свисту.*

*Зате пізніше, як урок мине,
Як кілька раз вже форму поламає,
До теплоти вже глину перемне –
І раптом півник тихо заспіває.*

*Дзвінок з уроку слабо пропаде
В дзвінкім «ура» навперемішку з свистом,
І вся гончарська сила перейде
В дитячі руки і у душі чисті.*

